

O MATIČNOSTI ODSJEKA ZA ORIJENTALNU FILOLOGIJU ZA ARAPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST NA UNIVERZITETU U SARAJEVU

Esad DURAKOVIĆ

UDK 378.096:811.411.21(497.6 Sarajevo)

SAŽETAK: Odsjek za orijentalnu filologiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu od osnivanja toga fakulteta i Odsjeka na njemu (oba su osnovani 1950. godine) oduvijek je jedini na Univerzitetu u Sarajevu matični odsjek za arapski jezik i književnost. To je isti slučaj s drugim jezicima i književnostima na UNSA: Filozofski fakultet je matični za jezike i književnosti. To je stoga što studij jezika pripada naučnoj oblasti lingvistike, odnosno zato što studij književnosti pripada oblasti književnih nauka, a za to je na UNSA matični Filozofski fakultet. Drugi fakulteti u okviru UNSA mogu uključivati u nastavni plan određenim brojem semestara i jezike, ali su jezici uvijek na tim fakultetima samo sredstvo za usvajanje onih naučnih oblasti za koje su matični ti fakulteti.

Ključne riječi: orijentalna filologija, arapski jezik i književnost, lingvistika, matičnost, naučna oblast

Potrebno je, najprije, skrenuti pažnju na jednu notornu činjenicu. Naime, Katedra za arapski jezik i književnost na Odsjeku za orijentalnu filologiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu je tradicijom i aktima UNSA matična za studij arapskog jezika i arapske književnosti. Dakle, to faktičko stanje utvrđeno je aktima UNSA i Filozofskog fakulteta, i to na temelju naučnih i stručnih činjenica. Spomenuta Katedra je

matična za navedene naučne oblasti od osnivanja Filozofskog fakulteta 1950. godine do danas. Drugim riječima, ona već ima tu poziciju cijelih 65 godina.

Druga nepreciznost izražena je u tome što je riječ o matičnosti za jednu naučnu oblast na jednome Univerzitetu (UNSA), a ne u cijeloj zemlji. Različiti univerziteti u istoj zemlji mogu imati matične odsjeke/katedre za iste naučne oblasti, ali – to nije moguće na jednome univerzitetu.

Upravo s ovoga mjesta mogu preći na argumentiranje, tačnije – na podastiranje i obrazlaganje očiglednih argumenata o matičnosti Odsjeka za

orijentalnu filologiju za oblast arapski jezik i arapska književnost. Stvari mogu biti nejasne ljudima koji ne shvaćaju načela matičnosti općenito, međunarodnu klasifikaciju znanosti (kod nas: Frascatti), ali naročito mogu biti nejasne ljudima koji ne razlikuju šta je posvećenost jednoj naučnoj oblasti kao takvoj, u njoj samoj (u ovom slučaju su to lingvistika i književnost), a šta je korištenje jezika KAO POMOĆNOG SREDSTVA, KAO INSTRUMENTA za izučavanje drugih naučnih oblasti (kao što su neke discipline u oblasti teologije). Tim stvarima bavio sam se svojevremeno vrlo ozbiljno, u vrijeme kada sam

* Prof. dr. Esad Duraković je redovni profesor s Odsjeka za orijentalnu filologiju na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu.

bio član Senata UNSA i istovremeno sam ispred Odjeljenja humanističkih nauka ANUBiH radio na tome materijalu, u nastojanju da se izvrši nužna koordinacija u klasifikaciji znanosti te dvije krovne naučne institucije u zemlji, odnosno u Federaciji.

Prvo. Sam pojam *matičnost* nužno podrazumijeva jedinstvenost u okvirima jednog "sistema", u ovom slučaju UNSA. Ovaj biologistički termin izvanredno je funkcionalan u oblasti u kojoj ga ovdje primjenjujemo. Matrica je izvor, žarište, rasadnica, i njena suština, njena bit, jest da je ona jedna i jedinstvena u određenom sistemu. Ako odredite da na jednom univerzitetu imate "dva matična odsjeka/fakulteta" za jednu naučnu oblast, onda ste time automatski dokinuli sami pojam *matičnosti* i zakoračili ste u sferu apsurdna u kojoj ćete se, konsekvantno, stalno spoticati o te apsurdne. Naprosto je neprirodno i nelogično, naučno potpuno neutemeljeno da bilo kakav teološki fakultet, na primjer, bude matični za bilo koji jezik (lingvistiku).

Drugo. Studij jezika (i književnosti) pripada naučnoj oblasti lingvistike. Jedini matični fakultet na UNSA za sve jezike i književnosti je Filozofski fakultet: za arapski, francuski, ruski, latinski i dr. Slično je i s filozofijom, na primjer: matični za filozofiju je Filozofski fakultet UNSA.

Treće. Na tome fakultetu, upravo zato što je matični za lingvistiku, studij jezika je "cilj samome sebi"; on se studira kao takav; on je osnovni i krajnji predmet studijskog izučavanja (studiranja), a nije u funkciji nečega drugog, kao pomoćno sredstvo. Dakle, tu je riječ o *nauci kao cjelini spoznaja u danoj oblasti*. Isti ti jezici mogu biti, i jesu, predmeti koji su zastupljeni određenim brojem semestara i na drugim fakultetima, ali je temeljna razlika u tome, bez obzira na broj semestara u kojima su zastupljeni, što se oni izučavaju izvan matičnosti, odnosno – oni su postavljeni KAO SREDSTVO ILI INSTRUMENT za osvajanje matičnih oblasti na tim fakultetima a koji nisu lingvistika. Principijelno je ista stvar, na primjer,

s matematikom, ili fizikom: na mnogim fakultetima prirodnih nauka značajno su zastupljeni matematika ili fizika radi osvajanja drugih naučnih oblasti, ali je PMF, uprkos tome i opravdano, jedini matični fakultet za matematiku na UNSA.

Četvrto. Upravo s obzirom na to da se samo na matičnim odsjecima/fakultetima (a samo jedan može biti matični na jednom univerzitetu!) izučava određena oblast kao nauka a ne kao "pomoćno sredstvo" – upravo s obzirom na to, jedino na matičnim odsjecima/fakultetima mogu se sticati doktorati i magisteriji iz te naučne oblasti. Na primjer, samo na Filozofskom fakultetu na UNSA može se sticati doktorat ili magisterij na korpusu arapskog jezika, odnosno arapske književnosti, kao i bilo kojeg drugog jezika, s tim što su to doktorati lingvistike a ne bilo kojeg jezika pojedinačno, o čemu ću kasnije još nešto reći. Sve drugo je akademski i zakonski nelegitimno, naučno je potpuno neutemeljeno.

Peto. Također upravo u skladu s navedenim, svi izbori u akademska/naučna zvanja mogu se vršiti samo na matičnom odsjeku/fakultetu. Neko može, primjera radi, predavati arapski jezik na FIN-u ili negdje drugdje, engleski jezik na Pravnom fakultetu, ili na Pravnom i FPN, ali izbor u akademsko zvanje validan je samo ako je izvršen na matičnom fakultetu – u ovom slučaju na Filozofskom. Sve drugo je također nelegitimno i naučno neosnovano.

Šesto. Dakle, studij jezika pripada lingvistici, ili – lingvistika je nauka koja, kao takva, ima opća, univerzalna načela prema kojima se izučava bilo koji, svaki jezik. Po tome nauka jest nauka. Stoga je apsurdno kazati ili napisati da je neko, primjera radi, doktor arapskog ("doktorirao na arapskom jeziku"), francuskog ili bosanskog jezika. To je besmislica koja svjedoči o tome kako onaj ko daje takva zvanja zapravo ne zna temeljne stvari u nauci, odnosno – ne zna čak ni šta je nauka. Doktorat na korpusu bilo kojeg jezika je doktorat U OBLASTI LINGVISTIKE, s tim što

se on, dakle, stiče na različitim korpusima (bosanskom, arapskom i sl.), i naziv korpusa apsolutno ne ulazi u nominaciju naučnog stepena. Niko ne može biti doktor arapske književnosti, već je doktor književnih nauka; niko ne može biti doktor arapskog jezika već lingvistike, a doktorat je stekao na određenom korpusu.

Sedmo. Da se vratim konkretno matičnosti arapskog jezika. Prirodno je da je arapski jezik zastupljen na određen način na FIN-u (ne znam kakvu svrhu tu ima arapska književnost; zapravo je očigledno da je ona tu radi ličnih potreba jednog nastavnika a ne zato što je nužna u studiju teologije!), ali FIN ne može biti matični za arapski jezik (niti za književnost) jer nije matični za lingvistiku a upravo naprijed sam obrazlagao te stvari. FIN nije fakultet za studij lingvistike već za niz teoloških disciplina a arapski jezik je tu SAMO SREDSTVO za studij teoloških disciplina (poput matematike na nekim fakultetima).

Osmo. Utvrđivanje matičnosti za pojedine naučne oblasti na fakultetima UNSA je jedno od temeljnih pitanja koja je nužno valjano urediti, bez obzira ne otpore koji će se sigurno pružati jer će biti pogođeni mnogi interesi. Uređenje matičnosti u samoj biti stvari je temeljno pitanje kompetentnosti i kvaliteta studija na jednome Univerzitetu. Mora se znati za šta jest neko kompetentan i odgovoran a za šta nije. Bez toga načela koje mora biti neprikosnoveno – ako hoćemo istinsku kompetentnost i naučnost – otvara se put anarhičnosti, bofl kvalitetu, zloupotrebama svih vrsta.

Po mome uvjerenju (ne znam kako je to riješeno, kakav je stav i dokle se u tome stiglo), bilo bi nužno postaviti i izvesti uređenje matičnosti na UNSA kao jedan od temeljnih preduvjeta za njegovu akreditaciju...

Zaključak

Na jednome univerzitetu općenito (u konkretnom slučaju UNSA) nije moguće da postoje dva matična fakulteta, ili dva matična odsjeka, za

istu naučnu oblast (u ovom slučaju za arapski jezik i književnost). To bi bilo paradoksalno u odnosu prema samom značenju pojma *matičnost*, a što je još važnije i što je istovremeno usklađeno s pojmom *matičnost* – “multipliciranjem matičnosti” na jednome univerzitetu uveo bi se haos u

naučnim kompetencijama i kvalitetu. Primjera radi, fakultet koji je matični za teologiju, odnosno teologijske discipline, ne može biti matični i za lingvistiku i književnost koje pripadaju drugim naučnim oblastima.

Univerzitet u Sarajevu, odnosno njegov Senat ili Rektorat, dužni su

da odlučno i dosljedno uredi po ovome načelu pitanje matičnosti na fakultetima u okviru UNSA – kao preduvjet za kvalitetan naučni i obrazovni rad. To bi morao biti jedan od preduvjeta za međunarodna priznanja, odnosno za međunarodne integracije UNSA.

الموجز

قسم الآداب الشرقية القسم الأم للغة العربية وآدابها في جامعة سراييفو

أسعد دوراكوفيتش

تأسست كلية الفلسفة في سراييفو سنة ١٩٥١م، وفي نفس العام تأسس قسم الآداب الشرقية، الذي كان وما يزال القسم الأم للغة العربية وآدابها بجامعة سراييفو. وتتكرر هذه الحالة مع اللغات والآداب الأخرى بجامعة سراييفو، إذ تمثل كلية الفلسفة الكلية الأم لدراسة اللغات وآدابها. ويرجع السبب في ذلك إلى انتماء اللغات إلى مجال علم اللسانيات، ولأن دراسة الآداب تنتمي إلى مجال علوم الآداب، لذا فإن الكلية الأم لها في جامعة سراييفو هي كلية الفلسفة. ويمكن لكليات أخرى في جامعة سراييفو أن تدرج في مناهجها عددا محددًا من الفصول واللغات، لكن اللغات في تلك الكليات ليس سوى أدوات للتمكن من العلوم التي تعتبر تلك الكليات أمًا لها.

الكلمات الرئيسية: الآداب الشرقية، اللغة العربية وآدابها، علم اللسانيات، الكلية الأم، المجال العلمي.

Summary

ABOUT THE ORIENTAL PHILOLOGY DEPARTMENT AS THE MOTHER DEPARTMENT FOR ARABIC LANGUAGE AND LITERATURE AT SARAJEVO UNIVERSITY

Esad Duraković

The Department for Oriental Philology at The Faculty of Philosophy since the establishment of the faculty and the department (both were established in the year 1950) has always been the only mother department for Arabic language and literature at Sarajevo University. So is the case for other language and literature departments at Sarajevo University: The Faculty of Philosophy is the mother department for languages and literature. The study of languages pertains to academic field of linguistics, and study of literature pertains to the academic field of literature, and The Faculty of Philosophy is mother department of both academic fields at Sarajevo University. Other faculties of Sarajevo University may, through their plan and programme include the study of languages in some semesters, but at these faculties languages represent only tools for mastering academic fields for which these faculties are the mother departments.

Key words: oriental philology, Arabic language and literature, linguistics, mother department, academic field